

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 964

מסכת מכות ז' - י"ג ♦ פרה ה', ד' - ה', ז'

בס"ד, כ"ג חשון תשע"ח

השבוע בגליון

- ♦ כהן שגילה כי הוא "חלל"
- ♦ כיבוד הסב - מצווה?
- ♦ ההבדל בין סב רוצח לאב רוצח

♦ דרכיה דרכי נועם

- ♦ כאשר זמם - ולא כאשר עשה?
- ♦ מדוע מאמינים לעדים זוממים?
- ♦ מסירות נפש להצלת הזולת

דבר העורך

שלוש מלים

הוא כמעט לא פתח את עיניו.

מוטל היה על מיטה ישנה בפינתו של חדר לא גדול, גופו הצנום לא נע ולא זע, רק מצחו הרחב התכווץ מידי פעם. הבחור שסעד אותו בחליו, סקר פעם אחר פעם את החדר בריאת כבוד. לא היה הרבה על מה להסתכל. החדר היה מרוהט בדלות, שולחן, כסא, מנורה וארון ספרים.

אבל האיש לא היה פשוט כלל וכלל.

הוא היה תפוס בשרעפיו, ומבטו שהשתקף דרך משקפיו השחורים והעגולים - היה ממוקד נכון, כמביט וחודר מעבר לקיר הלבן אל האיין-סוף, זהו האיין-סוף הנגלה רק למי שיש לו עיניים מיוחדות.

ניכר היה כי הלה מגדולי הגדולים, גם מתנוחתו הדרוכה של הבחור שישב על קצה הכסא ליד השולחן הפשוט, והמתין בדחילו ורחימו למוצא פיו של האיש ששכב במיטה.

ואז פתח הלה את פיו ואמר:

- **בה.**

הבחור נטל בזריזות את גליון הנייר שהיה על השולחן ועליו רשום משפט קצר, שלף עט מכיסו ורשם על הדף "בה".

מיד שב והזדקף על כסאו, ממתין בדריכות.

האיש ששכב על המטה המשיך:

- **כן.**

הבחור תיקן שוב את קולמוסו בין אצבעותיו, קירב את חוד העט אל הגליון הלבן, הכדורית החלה להתגלגל בעודו משרבט שתי אותיות: כף ונון.

ואז, הוסיף האיש השוכב:

- **רק.**

אמר ולא יסף.

הבחור הוסיף לדף את האותיות ריש וקוף, לחץ על צורת העט וסגרה, הניח את גליון הנייר תחת ספר מזדמן, קם באיטיות מהכסא, פסע מספר פסיעות לאחור, אמר "שלום" ויצא.

פלוני שהציץ במקרה לתוך החדר, היה סמוך ובטוח כי זה עתה חזרה בכתיבתו של קמיע מיוחד, או דף השבעה לשדים, והוא הביט על הגליון בזעזוע ובברכיים פקות, עד אשר הדלת נסגרה.

דף ה/ב לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין
כאשר זמם - ולא כאשר עשה!

"עדים זוממים" הם עדים אשר עדותם נדחתה מפאת עדות שני בני אדם אחרים המעידים כי שקר העידו הראשונים.

מדוע מאמינים לעדים זוממים? לכאורה, לפנינו שתי כיתות של עדים, שלא ניתן להאמין לשתייהן כאחת. מדוע צוותה התורה להעדיף את עדות השניים על פני הראשונים? הרמב"ן (דברים י"ח) והטור (ח"מ סי' ל"ח) מבארים, כי העדים המזימים נאמנים רק כאשר הם טוענים, כי העדים הראשונים שהו עמם במקום פלוני (בסוגייתנו לעיל ה/א), וממילא, אין הם יכולים להעיד על התרחשות שאירעה באותו זמן במקום אחר. לכן, אין העדות השניה סותרת את העדות הראשונה, אלא היא מערערת את בסיס קיומה של העדות הראשונה, אחר שהם מעידים כי העדים הראשונים שהו במקום אחר כלל [ועיי' ב"ק ע"ב/ב "רבה אמר עד זומם חידוש הוא", ועיי"ש באחרונים בסברת אב"י החולק].

בגמרתנו מבואר כי "לא הרגו - נהרגין, הרגו - אין נהרגין", כלומר, בית הדין מטיל על העדים הזוממים עונש זהה לזה שהם ביקשו לטפול על הנאשם, אך ורק אם הנאשם לא הומת עדיין. אולם, אם הנאשם כבר הומת, אין הם נהרגים. כלל זה מפורסם יותר בדרשה (עיי' רש"י חולין י"א/ב), שאינה מוזכרת בתלמוד, והיא - "כאשר זמם" - "ולא כאשר עשה", והרמב"ם (הל' עדות פ"כ הל' ב') מבאר, כי הלכה זו היא מפי הקבלה.

לכאורה, אם כבר עלה בידם לבצע את זממם ולגרומם לענישת הנאשם, דינם חמור שבעתיים, ומדוע הם פטורים מעונש כל שהוא?

בעל ה"חינוך" (מצווה תקכ"ד) מבקש לתת "קצת טעם לדבר", שהקב"ה ניצב בקרב הדיינים, ולו היה הנאשם זכאי, לא היה הקב"ה מאפשר להמיתו (ע"ע רמב"ן ורבינו בחי").

המאירי כותב בשם הגאונים, כי התורה מסרה בידי בית הדין "עדים זוממים" אשר בקשו להמית אדם לשווא. אולם, היא לא מסרה בידיהם "עדים זוממים" שהצליחו במזימתם והוכפל עוונם, הן שקר והן רציחה, משום שעדים אלו אינם ראויים לכפרה!

גם ה"כסף משנה" (הל' עדות הל' ב') כותב, כי עדים זוממים שגרמו את מות הנאשם "גדול עוונם מנשוא", ואין הם ראויים שתכפר עליהם מיתת בית דין, כשם שמצינו במסכת סנהדרין (סה/ב), שהמעביר את בנו למולך נענש, ואילו המעביר את כל בניו למולך אינו נענש. זאת, משום שעונו של המעביר את כל בניו למולך גדול מנשוא, ואין הוא ראוי לכפרה (עיי' סמ"ג לאוין מ') [בביאורים לסמ"ק מכתב ידו של ר' משה מצורף - מתקופת הראשונים, הביא, שהרב יחיאל מפריש השיב למשומד אחד, כתשובה הנ"ל בדבר חיוב המעביר בניו למולך. והאחרונים דנו אם תשובה אמיתית היא, או שהומצאה רק כתריס בפני המשומדים. עיי' אריכות דברים בניידון בספר "כמוצא שלל רב", לפרשת אחרי מות].

צעילוי נשמת

הר"ד **אריה דוד** ז"ל
ב"ר משה מאיר הכהן פינקל ז"ל
נלב"ע כ"ב בחשון תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **דבורה בוטנויזר** ע"ה
ב"ר יששכר אליהו ז"ל נלב"ע כ"ט בחשון תש"ן
ומרת **עליזה פלס** ע"ה
ב"ר שמחה (סאלי) ז"ל נלב"ע כ"ו בחשון תשל"ג

תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידינו עו"ד
הר"ד **עין פלס** ומשפ' שיחיו - בני ברק

צעילוי נשמת

הר"ד **אריה אבן ארי** ז"ל
ב"ר דניאל ז"ל
נלב"ע כ"ח בחשון תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

המאירי עצמו (הובא ב"עין יעקב" בסוגייתנו) מטעים כלל זה, כי התורה חששה שייצא שם רע על בית הדין, כפי שמבאר ה"פני יהושע" (בסוגייתנו), שכאשר יהרגו את העדים הזוממים, הרי לבטח בית הדין טעה, או בהריגת הנאשם או בהריגת העדים הזוממים. לפיכך, גזרה תורה שלא להורגם, והרבה שלוחים למקום להיפרע מהם.

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ("תומים" סי' ל"ח), כותב סברה הלכתית להבנת כלל זה. תחילה הוא מחדש, כי כאשר עדים מוזמים על ידי עדים אחרים, ולפתע קם הנאשם ומצדיק את העדים הראשונים וטוען כי הם אינם זוממים, שומעים לדבריו (עיי"ש מקור לסברה זו האמורה לפי דעת הרמב"ם שרק במיתה נאמר כאשר זמם ולא כאשר עשה).

אם כן, כאשר הנידון כבר נהרג, נלקחה מן העדים הזוממים האפשרות להצדקתם על ידי הנאשם, אפשרות שעמדה להם כאשר הנידון היה בחיים, ולפיכך, אין מעמידים אותם לדין.

[ואילו הגאון רבי בנימין אריה וייס זצ"ל, אב"ד טשורנוביץ (שו"ת "אבן יקרה" חו"מ סי' כ"א) סיבר את אוזנו של אחד מחכמי אומות העולם בהסבר הבא. ידעה התורה, כי יהיו אנשים "הומניים" אשר יסברו כי אין הצדקה להמתת הרוצח, שהרי אין בכך כדי להועיל לנרצח. אותם אנשים עלולים לנסות לשבש את מהלך דין התורה על ידי עדות שקר, באומרים, שהעדים הראשונים שקרנים הם, ובכך למנוע את המתת הרוצח. לפיכך, קבעה התורה שעדים שנמצאו זוממים - נענשים. מעתה, יינעם אותו אדם משיבוש הדין בעניינו של הרוצח, משום שבכך הוא יגרום להריגת שניים אחרים...]

אולם, לאחר שכבר נהרג הרוצח, אין כבר כל עילה לקביעה, כי העדים הזוממים ייהרגו גם הם. עיי' בהרחבה בספר "כמוצא שלל רב", פרשת שופטים. ועיי"ש שהביא עוד ביאור נחמד משו"ת "מלמד להועיל" ח"ג סי' נ"א. ע"ע "משך חכמה" פרשת שופטים].

דף י"ב/א/ב ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי' ישראל צריכים לו

מסירות נפש להצלת הזולת

אחת מן השאלות היסודיות בענייני פיקוח נפש עוסקת בהצלת הזולת תוך כדי סיכון עצמי, ושלוש שיטות נאמרו בדבר. **א. חובה** להסתכן למען הזולת (הגהות מימוניות הובא בבית יוסף חו"מ סי' תכ"ו). **ב. אדם רשאי** אך אינו חייב לסכן את עצמו למען הזולת (סמ"ע בשם ראשונים). **ג. אסור** לאדם לסכן את עצמו למען הזולת (רדב"ז שו"ת סי' אלף נ"ב).

דרכיה דרכי נועם: הרדב"ז (שם) אף כותב, כי גם כאשר אדם מתבקש לסייע בפעילות הצלה, שקרוב לוודאי כי במהלכה ייגרם נזק בלתי הפיך לאחד מאיבריו של המציל, הוא פטור מהצלה זו, שהרי "דרכיה דרכי נועם" ולא יתכן שהתורה תחייב את האדם להפסיד אחד מאבריו. אמנם, הוא מצוין, כי "אשרי חלקו של מי שיוכל לעמוד בזה", אלא שאי אפשר לחייב על כך, ואין זו אלא מידת חסידות. הוא אף מוסיף, כי היה עד למקרה בו אדם ששרטו את אוזנו דימם למוות, ולפיכך, יש לנקוט זהירות גדולה בכך, והמסכן את נפשו "הרי זה חסיד שוטה".

בעל ה"ערוך השולחן" (סי' תכ"ה סעי' נ"ז) מוכיח מסוגייתנו, שלא ניתן לכפות על אדם לסכן את נפשו לצורך הצלת הזולת. שהרי אמרה התורה, כי ההורג בשוגג נכלא בעיר מקלט, ואינו רשאי לצאת משם עד מות הכהן הגדול, ואם בכל זאת הוא ייצא משם קודם לכן, רשאי "גואל הדם", הלא הוא קרובו של הנרצח, להרוג את הרוצח. במשנתנו מבואר, כי השוהה בעיר מקלט אינו יוצא ממנה, אף לא לעדות מצווה, אף לא לעדות ממון "ואפילו ישראל צריכים לו". כלומר, אפילו אם עם ישראל כולו משווע לפעולת שתדלנות של אותו אדם השוהה בעיר מקלט, אין לו לצאת את גבולות העיר, ואם יצא - רשאי גואל הדם להורגו. משמע, שאין אדם חייב לסכן את נפשו אף לא לצורך הצלת כלל ישראל.

אלא, שלדעת הסוברים כי אדם חייב למסור את נפשו להצלת הזולת ניתן לומר, כי משנתנו קובעת, **שגזירת הכתוב** היא, שאסור לרוצח בשוגג לצאת מגבול עיר המקלט עד מות הכהן הגדול, אף לא למען המטרה הנאצלת ביותר ("כלי חמדה" פר' פנחס אות א' ועוד. ועיי' באריכות באוצר מפרשי התלמוד בסוגייתנו).

הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל מביא אף הוא "קצת סעד" לדעת הרדב"ז, מן המסופר בגמרא (סנהדרין מד/ב) על אדם שהתחייב מיתה בבית הדין, ולאחר מכן העדים עצמם הודו כי שקר העידו. במקרה זה, אמרו חכמים, כי עם כל הצער שבדבר, לא ניתן למנוע את המתת הנידון, משום שאין העדים נאמנים לחזור בהם מעדותם לאחר שזו הסתיימה ["כיון שהגיד, שוב אינו חוזר ומגיד", מכות ג/א]. והנה, אדם שדינו נפסק למיתה, אך נקטעה ידו של אחד מן העדים, אינו נהרג, שנאמר "יד העדים תהיה בו בראשונה" (סנהדרין מה/א). מדוע, אם כן, לא אמרו חכמים לאותם עדים שביקשו לחזור בהם מעדותם: לפי דבריכם, עליכם לקטוע את ידכם כדי להציל את הנידון ממייתה? אין זאת, אלא, שאין חובה להציל את הזולת על ידי הפסד של אבר מגוף המציל [אף שהם גרמו את מיתתו] ("אור שמח" הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז הל' ח').

דף י"ב/א/ב היה עומד ומקריב

כהן שגילה כי הוא "חלל"

לפני מספר שנים הופיע כהן תלמיד חכם בפני בית דינו של הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, ובפיו סיפור מדהים. לאחרונה, כך סיפר, מצא בבית הוריו צרור מסמכים, אשר מהם עולה, כי אביו הכהן נשא את אמו כאשר היתה גרושה; כך, התברר לו למגינת לבו, כי הוא וזרעו "חללים", כלומר, מחוללים מקדושת הכהונה.

למחרת הבחור חזר אמר "שלום" והתיישב. **האיש** שעל המיטה הנהן בראשו בקושי. **לאחר** דקה אמר: "הא". **הבחור** נטל את ה"קמיע" ורשם "הא".
- "מה".
מה.
- "דלא".
דלא.

...
כך חזר ונשנה המחזה המוזר במשך מספר ימים, אך לא היה זה קמיע, והאיש שעל המיטה לא השביע שדים.

היה זה הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל, בעל "חזון איש", שאת דברי תורתו אנו למדים רבות בגליונותיו.

באותה עת שבה התרחש מעשה זה, תקפה עליו מחלתו. מעודו היה חלוש, אך הפעם נפל למשכב ורופאו גזר עליו מנוחה מוחלטת, ולא נתקררה דעתו עד שציווה עליו שתיקה ללא תנאי. משראה את מצוקתו של ה"חזון איש" זצ"ל, וידע את חשיבותה של כל מלה לגביו, הוסיף: "כבוד הרב רשאי לדבר כל יום שלש מלים. שלש מלים בלבד. אף לא מלה אחת מעבר לכך.

נקל לשער, כי כל אדם במצב כזה היה מניח את החותם על פיו ושותק. מה אפשר לעשות. אבל ה"חזון איש" זצ"ל ראה את הדברים באופן שונה לחלוטין, וכי העומד למרגלותיו של הר' יהלומים ואינו מורשה ליטול מהם כי אם שלשה יהלומים בלבד, יעמוד דומם? האם לא ייחפז לתפוס ככל שידו מגעת? יום יום, העמיד ה"חזון איש" לפניו את אחד מתלמידיו, והקריא לפניו שלש מלים מתוך חידוש תורה שעמל בו, ובכל יום התווספו שלש מלים לגליון הנייר. שלש, ועוד שלש, ועוד שלש... ובסופו של דבר היה הגליון הלוהלך לסעיף קטן בספרו הגדול.

ומה היה קורה אם ה"חזון איש" זצ"ל היה ממתין עד לאחר החלמתו? וכי לא היה הדבר סובל דיחוי? או שמא לא היה זוכר את אשר חידש?

מבחינתו, שאלה כזו אינה ראויה כלל לענות עליה. שלש מלים של תורה! כל אחת מהן שווה יותר מכל העולם כולו - יותר מכל הזהב, הכסף, הפלטינה, הנפט והיהלומים שבכל רחבי תבל!

שלוש מלים של תורה!

שלוש מלים!

איזה אוצר!

עומד לו יהודי באמצע שנות חייו. מאחוריו עבר מפואר של לימוד תורה. פעם היה בישיבה, למד כהוגן, אחר כך... נו, טוב.
כאשר שואלים לדעתו, אם יאות להשתתף בשיעור דף היומי, הוא מכווץ את מצחו במין תנועת חשיבות, מפלבל בעפעפיו ועונה: "ארבעים דקות בלבד?" וכולו אומר כבוד.

"החזון איש" למד שלש מלים בלבד.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 או"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף י"א לא ישבע כסף

יש לו דף רוצה שתיים

תכונה שורשית מוטבעת בו באדם: יש לו מנה, רוצה מאתים, וכבר נאמר שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו. **רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל**, בעל ה"מכתב מאליהו" מסביר, כי התכונות שהטביע הקב"ה בנפש האדם מיועדות לניווט על ידו ולשימוש לעבודת הבורא. **רצונו של האדם** להשגות נוספות נועד לזרז את האדם לשאוף ולהשתוקק לעלות ממדרגה רוחנית אחת לחברתה.

בכורים שנפדו על ידי "חלל": מלבד שהיה עליו לפדות את בנו בכורו, שהרי כהן "חלל" חייב בפדיון הבן, הוצבה שאלה קשה בפני בית הדין, מה דינם של כל הבכורים אשר נפדו על ידי כהן ולאחר מכן התברר כי הוא "חלל" אשר אינו קדוש בקדושת כהן.

בשאלה זו התחבטו רבים מן האחרונים, ויסודה בסוגייתנו, בה אומר רבי יהושע, כי כהן שהקריב קרבן בבית המקדש ולאחר מכן נמצא, כי הוא "חלל" שאינו ראוי לשמש ככהן, אין קורבנותיו נפסלים למפרע, מאחר שהתורה אמרה (דברים לג/יא) "ברך ה' חילו", ודרשו חז"ל בסוגייתנו (יב/א) "אפילו חללין שבו" (עיי' ריטב"א בסוגייתנו ורמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ו הל' י', שמדובר אף בחלל ודאי. אולם לדעת הרמב"ן בקידושין ס/ב מדובר בספק חלל).

יש, איפוא, לדון, אם מן הפסוק המכשיר קרבנות שהוקרבו בבית המקדש על ידי כהן "חלל", ניתן ללמוד כי גם יתר עבודות הכהונה, כגון "פדיון הבן", שנעשו על ידי כהן "חלל" טרם הידיעה כי הוא חלל, תקפים. לדעת רוב הפוסקים, לא חידשה תורה היתר זה כי אם לעניין עבודת הקרבנות בלבד ("חיות יאיר" סי' קי"ג, "תומים" סי' ל"ח, "ערוך לנר" לעיל ב/א, "באר יצחק" יו"ד סי' נ"ו. וע"ע "ישועות ישראל" סי' ל"א ס"ק ג', ועיי' שו"ת מהר"ש ח"ג סי' קכ"א).

להלכה, פסק הגר"ש וואזנר זצ"ל, כי כל הפדיונות שנעשו על ידי כהן "חלל" בטלים למפרע! עתה, מוטל על כהן זה לחזור אחר אותם תינוקות שחלקם הפכו זה מכבר לאבות, ולהודיעם כי עליהם לפדות את עצמם. בנוסף לכך, עליו להחזיר להוריהם את חמשת הסלעים, שהללו העניקו לו כ"מתנת כהונה" בעת פדיון בנם.

הגר"ש"א שטרן שליט"א הציע לחסוך מכהן זה את הבושה ואת הטרחה הכרוכים בחיזור אחר הבכורים הללו והוריהם, על ידי פנייתו של אותו כהן "חלל" לכהן אחר בבקשה, שהלה יזכה בממון שעליו להעביר לידי הורי הבכורים, וכהן זה יפדה את הבכורים, שכן, "זכין לו לאדם שלא בפניו", וכלל אין הם צריכים לדעת כי פדו אותם שנית.

אלא, מאחר שאנו נוקטים, כי "ניחא ליה לאיניש למעבד מצווה בגופיה", היינו, נוח לו לאדם לקיים בעצמו מצוות הקשורות אליו, אין להשתמש בעצה זו אלא לגבי בכורים שאין הכהן ה"חלל" יכול לאתרום ("עיוני הלכות" עמ' תמ"א).

דף יב/א הא בכנו והא בכנו

כיבוד הסב - מצווה?

נחלקו הפוסקים אם אדם חייב בכבוד סבו. לדעת המהרי"ק (שורש ל'), אדם אינו חייב בכבוד סבו כלל ועיקר, אך הרמ"א (יו"ד סי' ר"מ סעי' כ"ד) חולק על כך ופוסק, כי אדם חייב בכבוד סבו. כראיה לשיטתו מסתמך הרמ"א על דברי המדרש על הפסוק (בראשית מו/א) "ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק". במדרש נאמר, כי התורה מציינת שהוא זבח זבחים "לאלוקי אביו יצחק" ואילו אברהם אבינו אינו מוזכר בפסוק זה כבמקומות רבים אחרים, ללמדנו, כי חייב אדם בכבוד אביו **יותר** מאשר בכבוד סבו. הרי לנו, כי אדם חייב אף בכבוד סבו (עיי' רש"י ורמב"ן עה"ת שם, שהביאו מדרש זה).

ההבדל בין סב רוצח לאב רוצח: לעומת זאת, הגאון רבי שלמה איג"ר זצ"ל (גליון מהרש"א יו"ד שם, וראה בביאור הגר"א ס"ק ל"ג) הביא מסוגייתנו הוכחה ניצחת, לכאורה, לשיטת המהרי"ק, שאין אדם חייב בכבוד סבו. בגמרתנו מבואר, שאם אדם רצח את בנו, אין בניו האחרים - אחי הנרצח - רשאים להרוג את אביהם ולגאול את דם אחיהם הנרצח, משום שהם חייבים בכבוד אביהם, ואילו בן הנרצח, הנכד, רשאי לגאול את דם אביו ולהרוג את סבו הרוצח. הרי לנו, שלעומת הבן אשר חייב בכבוד אביו, אין הנכד חייב בכבוד סבו.

אלא, שבעל ה"תשובה מאהבה" (ח"א סי' קע"ח, צו"ח ב"פתי תשובה" שם) דוחה ראייה זו תוך חידוש מעניין. לדבריו, כאשר גואל הדם הוא בנו של הנרצח, חובה עליו להרוג את הרוצח גם משום כבוד אביו הנרצח, ואין הוא דומה לגואל את דם קרובו שאינו אביו, שהורג את הרוצח משום ציווי התורה בלבד. מעתה, מאחר שאדם חייב בכבוד אביו יותר מאשר בכבוד סבו, עליו להעדיף את כבוד אביו ולהרוג את סבו. אולם, כאשר כבוד אביו אינו נוגד לכבוד סבו, הרי הוא חייב להעניק לסבו כבוד זהה לזה של אביו.

אחר שנוכחנו, איפוא, כי אדם חייב בכבוד סבו, שומה עלינו לברר, מהו המקור לכך. הגאון רבי חיים אלעזר שפירא זצ"ל אב"ד מונקאטש (שו"ת "מנחת אלעזר" ח"ג סי' ל"ג) מבאר, כי חיוב זה נלמד מקל וחומר. מה האב, חייב בכבוד הסב, הנכד, אשר חייב בכבוד אביו, ודאי חייב לכבד את מי שאביו חייב בכבודו ("ע"ע בב"ח "שולחן ערוך" יו"ד סוף סי' ר"מ בטעם החיוב לכבד את סבו וב"חרדים" פרק י"ב אות ג').

ובכל זאת, לימדתנו התורה על ידי יעקב אבינו, שזבח לאלקי אביו **יצחק**, כי כבוד האב עדיף מכבוד הסב [ועיי' בביאור הגר"א ס"ק ל"ד, בדעתו על כיבוד אבי אמן].

דף י"א ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר
קריאת שמע - עיר מקלט
פירש הרב רבי אברהם יהושע העשיל זצוק"ל, בעל
ה"אוהב ישראל" מאפטא:

"שש עיר מקלט תהינה לכם" - הן שש המלים שבפסוק "שמע ישראל", בהן ימצא אדם מקלט לרוחו הנבוכה, "ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר", הן ארבעים ושתים המלים מ"ואהבת" עד "ובשעריך", שעל ידן אדם משעבד את כולו לקב"ה.

דף י"א/א מהו לכתוב שם אחספא

רמז בפסוק

ההכרעה המבוארת בגמרא, כי מותר לכתוב את שם ה' אף שימחק אחר כך על ידי המים, רמוזה בפסוק. **כך נמסר** מפיו של רבי אליעזר דן רלב"ג: בפרשת ראה (דברים יב/ד) נאמר: "לא תעשון כן לה' אלקיכם" - ומכאן למדו חז"ל אזהרה למוחק את שם ה' (ראה רש"י שם). אך בפסוק הבא אחריו נאמר "כי אם אל המקום אשר יבחר ה'", היינו, בחפירת השיתין לבית המקדש, מקום אשר נבחר על ידי הקב"ה, מותר הדבר... ("מיכיל מים חיים").

דף י"א/א אימותיהן של כהנים

אוכלי חינם, לא בעיר מקלט!

מפני שדינו של הרוצח בשגגה לשבת בעיר המקלט עד מות הכהן הגדול, היו אימותיהם של הכהנים הגדולים מספקות מזון וכסות לרוצחים, כדי לרצותם ולפיסם, שלא יתפללו ושלא ייחלו למות הכהן הגדול. **לכאורה**, הכהנים הגדולים עצמם היו צריכים לחשוש לחייהם ולדאוג לצרכי הרוצחים בשגגה, ומדוע אמהותיהם עשו זאת?

"הערוך לנר" בסוגייתנו, מיישב שאלה זו במספר אופנים, ובתוך דבריו הוא גם מעלה את ההשערה הבאה: לו הכהן הגדול בכבודו ובעצמו היה מכלכל ומעמיס דברי מתיקה על השוהים בעיר המקלט, עלולים היו עצלנים, בטלנים ושאר אוכלי חינם להתדפק על שערי עיר המקלט, תוך הצהרה כי הם רוצחים בשוגג.

אולם, מאחר שאמו של הכהן הגדול היתה זו שסיפקה מזון לעיר המקלט, הם נמנעו מצעד זה

לעילוי נשמת

הר"ר **בן-ציון לפשיץ** ז"ל

בן הר"ר יחזקאל ז"ל

נלב"ע כ"ה מר-חשוון תשע"ה **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

ר' **משה יהודה ברלינר** ז"ל

ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ"ז בחשוון תשמ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה לוי** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשל"ב

ומרת **שרה לוי** ע"ה

ב"ר יהודה ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה פריד** ז"ל ב"ר ישראל צבי ז"ל

נלב"ע כ"ה בחשוון תש"ס **תנצב"ה**

הונצח ע"י בניו ידידינו ר' יהודה פריד ה"ו - ר' גור' ישראל פריד ה"ו - גבעת שמואל

דף יג/ב חייבי מיתות ב"ד... שאם עשו תשובה אין ב"ד של מטה מוחלין להן

מהי "תשובה"?

יהודי אשר נכשל בעבירות חמורות במשך תקופה ארוכה, התעורר לשוב אל אלוקיו ופנה אל רבה של פראג, הגאון רבי יחזקאל לנדא זצ"ל, בעל ה"נודע ביהודה", כדי שיורה לו את סדר התשובה הראויה לו, ומתשובתו אנו למדים תשובה אמיתית מהי.

עיקר התשובה תלוייה בלב, לא בסיגופים: הגאון ציין בתשובתו הארוכה, כי אין בתנ"ך או בתלמוד ציון של מספר התעניות שיש להתענות עבור כל חטא, כי אם בספרי המוסר. אולם, גם אם חפץ הוא להתענות לפי הכתוב בהם, הרי שלגודל עוונותיו לא יספיקו לו אפילו "שנות מתושלח" כדי לצום את אשר בעלי המוסר יטילו עליו. לפיכך, טרח בעל ה"נודע ביהודה" לבאר לאותו יהודי, כי עיקר התשובה מן החטא תלויה בלב ולא בסיגוף הגוף בתעניות ובשאר ייסורים, תוך שהוא מוכיח זאת מסוגייתנו. בגמרתנו אומר רבי עקיבא, כי התורה גזרה, שחייבי מיתות בית דין שעשו תשובה "אין בית דין של מטה מוחלין להן", אלא מוציאים אותם להורג.

לכאורה, מדוע אין מוחלין להם, הרי, כמאמר הנביא (יחזקאל יח/כד), השב בתשובה שלימה נמחקים עוונותיו? אין זאת, מבאר ה"נודע ביהודה", אלא משום שעיקר התשובה תלויה בלבו של האדם. שכן, אם עיקר התשובה היתה תלוייה בצער הגוף, הלא ניתן היה להיווכח בכך, שהרי סדרי התשובה כוללים גילגולי שלג, שהייה בחברת דבורים עוקצניות, ומשימות נוספות אשר בית הדין מסוגל לוודא כי הנידון למוות עמד בהן. "אלא ודאי", כתב בעל ה"נודע ביהודה", "שאין לסיגופים ותעניות עיקר מן התורה, ועיקר התשובה הוא חרטה גמורה, וזה יכול להיות ברגע אחד ואם אתה אומר שתשובה תציל ממייתת בית דין בטלו כל דיני מיתות בית דין", ועונש המוות יאבד מהרתעתו, משום שכל נידון למוות יאמר לפני הוצאתו להורג שהוא שב בתשובה. לפיכך גזרה התורה, שחייבי מיתות בית דין שעשו תשובה, אין בית דין של מטה מוחלין להן. לפיכך, הוא מציין, כי "עיקר התשובה היא עזיבת חטא, וידוי דברים בלב נשבר... התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא...". בדבריו הוא מדגיש, כי "מי שיוכל לזבוח יצרו על ידי התורה... וגם התורה מתשת כח, לזה אני מיקל מאד בתענית וסיגופים".

אחר כל זאת, כתב בעל ה"נודע ביהודה" כי פטור בלא כלום אי אפשר, ובפרט שבעל ה"רקח" תיקן תשובת המשקל גם על ידי תעניות. לפיכך הוא הורה לבעל התשובה כי במשך שלוש שנים יתענה שלושה ימים בשבוע בתקופת החורף ובכל ערב ראש חודש בתקופת הקיץ (שו"ת "נודע ביהודה" קמא או"ח סי' ל"ה. עיי"ש עוד בפדיון תעניות ע"י הצדקה).

נסיים בדברי בעל ה"ישמח משה" (פרשת נשא) המחזק את דברי בעל ה"נודע ביהודה" בכך, שלא מצאנו בתורה ציווי על עשיית תשובה, כי אם על הוידוי בלבד. ברור, איפוא, כי עיקר התשובה היא על ידי החרטה, ולפיכך לא ציוותה על כך התורה, שהרי אם האדם התחרט ממעשיו הרעים, אין צורך לצוותו לשוב בתשובה, ואם עדיין לא התחרט, אין את מי לצוות...

מתוך חשש, שאמו הישיבה של הכהן הגדול תלך לעולמה, והם יישארו נצורים בעיר המקלט עד מותו של הכהן הגדול, ללא הפרנסה שכה השתקוקו לה...

חדש!

מסכת מכות - שבועות

עם מאורות המשנה משניות מבוארות מסכת פרה

הדפסה מהודרת, אותיות מאירות עיניים, צבע ייחודי להקלת הלימוד

מאורות ההלכה - הלכה לכל יום

חדש!

להזמנות: 1-700-500-151

ללמוד משנה

מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

צלצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון **חינם 3764***

פירוש ברור	גודל קומפקטי	עיצוב מפואר ואותיות	מתאים לכל	מנוי חודשי
נוח להבנה	במיוחד	מאירות עיניים	זמן ועת	עד הבית

שיווק והפצה יפה נוף | ניתן להשיג ברשת חנויות יפה נוף

